

A PÓRUL JÁRT APOSTOL (AATH – MNK 791) LEGENDAMESE VERSES VÁLTOZATA*

Tiszakürti (Jász-Nagykun-Szolnok m.) terepkutatásunk utolsó napján, 2008. szeptemberében megkerestem a falubeli régiségkereskedőt, akitől egy török-szentmiklósi hagyatékából származó kéziratos füzetet kaptam ajándékba. A füzet kissé rongált, szakadt címlapján a következő szöveg áll: (De)ák Lajosé 1877 / Férvén ez írás / hoz tud meg ol / vasandó / Deák Lajoshoz / e könyv tartó / zandó 1881 be / készült Deczember / hó 8, ^{dik} napján / saját kezem mun / kája írása csinál / mánya. Alatta ceruzás írással: Készült 1881 Deczember 8dik Ez az írás valószínűsíthetően ugyanaz, amellyel később a füzet lapjait ceruzás írással, lapszámokkal, és néhány helyen bejegyzésekkel ellátták.

A kéziratos füzet címlapjának verzóján szintén ceruzás bejegyzéssel egymás alá írt nevek olvashatók: *Deák Lajos, Nagy Lídia, Deák Eszter, Török Borbála, 1882 dik évben október 15.* Hogy kik az említettek: Nagy Lídia Deák Lajos felesége? Deák Eszter lánya vagy testvére? S ki Török Borbála, ezt mind későbbi kutatások tisztázhatják. Magáról Deák Lajosról is csak annyit tudunk meg, hogy az 1880-as években katonáskodik, megtanult németül írni², s a kéziratos füzetben néhány, gazdálkodással és időjárással kapcsolatos bejegyzést is tett.³ A hátsó borító belső (B3) oldalán a következő neveket olvashatjuk: *Deák Lalyos, D Deák Lalyos, Deák Lajos 1880, Nagy Lajos 1880. Deák Lajos, Török Borbála, Deák lajos, Deák Zsigmond.* Deák Lajosról megtudunk még annyit, hogy előfizette a Független Néplapot,⁴ amelynek kiadóhivatala az Erzsébet körút 18. száma alatt volt. Deák Lajos török-szentmiklósi pontos címe azonban a füzetbe bemásolt postai utalvány adataiból sem derül ki.⁵

A füzetet író Deák Lajosról eddig nem sikerült pontos adatokat kapnom. Valószínűleg egy régi katolikus telepes család leszármazottja. Tóth Sándor, római katolikus kántortanító (1881-1948), Törökszentmiklós történetírója szerint

---

* A kutatást az OTKA NK 81512 pályázata támogatta.

2 Kézirat 107. oldal

3 Kézirat 165, 166-167. oldal

4 A *Független Néplapot* 1893-ban Medvei Rezső, az Esztergom és Vidéke című újság kiadója alapította Budapesten, független liberális lapként. Az újság 1896-ban már 15 ezer példányban jelent meg. Főszerkesztője Keresztessy Vendel volt.

5 Kézirat 168. oldal

az 1740-1760 közötti törökszentmiklósi lakosok a város alapítóinak számítanak. Anyakönyvi kigyűjtéseiben a római katolikusok között említi a Deák családot is.⁶

Ugyanakkor a kéziratos könyv elején olvasható temetési énekek mind református zsoltárok és dicséretrek dallamára íródtak, s énekszövegeik is inkább református használatra mutatnak:

1. Énekek a CII. Zsoltár nót halgasd meg (temetési)
2. Templomból kijövetelkor nóta XXXVIII. zsoltár haragodnak
3. Öreg felett háznál, nóta Óh áldandó szent háromság
4. Öreg felett háznál, nóta Óh áldandó szent háromság

A kéziratos füzet

A füzetet olvasható, nagyobb betűvel és tollal írták, kivéve egy-két későbbi bejegyzést és a lapszámozást, amit grafitceruzával. Írásmódja a 19. század utolsó harmadának magyar helyesírását követi, a c-t cz-nek írja. A későbbi ceruzás lapszámozás, és szöveg tollal írva, láthatóan egy kéztől származik. A füzet lapjait írójuk viszonylag nagy betűkkel teleírta, azaz még a verses szövegeket sem rendezte verssorokba és versszakokba. Enyhén tetten érhető az í-ző tájnyelv használata. Központosítást alig használ, és következetlen a nagy- és kisbetűk használatában is. A szövegben sok a helyesírási hiba, egybeírás, különírás, vagy a betűk nem kellő és következetes kapcsolása, ékezetek elmaradnak, vagy éppen fölöslegesek. Sok esetben ez megnehezíti az olvasatot.

A közelmúlt tiszazugi kutatásai során ez már a második vegyes tartalmú kéziratos füzet. A tiszasasi Csató Gábor kéziratos énekes könyvéből, amit Péterváradon írt katona korában, 1885-ben, szakdolgozat készül.⁷ A törökszentmiklósi énekes könyv azzal nagyjából azonos időpontban készült, a katonai vonatkozású bejegyzések miatt feltehetően szintén valahol katonaságnál.

Ez, és néhány korábbi párhuzam, valamint Deák Lajos katonai vonatkozású bejegyzései arra engednek következtetni, hogy ez a füzet is, vagy tartalmának egy része, katonakorban készült. Szintén ezt a társadalmi közeget valószínűsíti, hogy a füzetben olvasható trágár, obszcén névnapköszöntő, lóbúcsúztató, amik nyilván a temetések kántori búcsúztatóinak paródiái. Lehetséges azonban, hogy később, a füzet írója a katonaságnál tanultakat másolta be füzetébe. Ezt a „békésebb” használatot sugalmazhatják a temetési énekek, a lakodalmak öreg és kis vőfélyének (*öreg vőfi, kis vőfi*) készült, s az eseménysor rendjében leírt rigmusok. E lakodalmi versek nyilvánvalóan törökszentmiklósi használatban voltak, belőlük akár rekonstruálható az eseménysor.

A füzet összeállításának konkrét indítéka és motivációja azonban ismeretlen marad. A katonaság és a lakodalom tematikája dominál. A mesék szövegei akár a katonaságnál való használatot, akár egy törökszentmiklósi használatot sugallhatnak. Ismeretlenek a szövegek elmondói, az író informátorai. Valószínűleg magát Deák Lajos sejtethjük, ismerhetjük fel a beírások mögött.

---

6 Tóth 1957. 74.

7 Vukov Veronika szakdolgozati terve.

A pórul járt apostol legendameséje

A füzet 113-117. oldalán olvasható az AaTh 791 (791₂ ill. 791₃, BN 768^{xx}) típusszámú közismert legendamese, Krisztus és Szent Péter éjszakai szálláson (*Krisztus és Szent Péter éjszakai szálláson*, kocsmában, lakodalomban ill. *A duhaj ácsok*) verses, strófikus változata.⁸ A katalógus szerint a történet szüzséje arról szól, hogy Krisztus és Péter betérnek egy kocsmába (lakodalomba), éjszakai szállásra. A kocsmában mulatozó emberek (ácsok) megrugdadják (megverik) Pétert, aki a fekhelyükön kívül fekszik. Péter helyet cserél Krisztussal. Ekkor az ácsok a belül fekvőt kezdik rugdosni, hiszen tudtukkal az még nem kapott a rúgásokból. Ismét Pétert verik meg. (Másnap Krisztus Péter kérésére görcsöt teremt a fába. Párhuzamait Somogytól Bukovináig, az Alföldön is követhetik.)⁹

A törökszentmiklósi kéziratos füzet történetében duhaj katonák, huszárok bántalmazzák Pétert. Így, értelemszerűen, a görcs fába teremtésének mozzanata hiányzik. E közismert történet szövegének különlegességét az adja, hogy felismerhetően verses formában íródott. S az eddigi magyar folklorisztikai irodalom ezt a verses formát nem ismeri.¹⁰ Az eddig rögzített prózai formák lényegében az egész magyar nyelvterületet lefedik. A Magyar Népmesekatalógus adatai szerint a MNK 791₂ típusai (a mulatozók tánc közben megrugdadják/megverik Pétert)¹¹ a következő helyekről ismertek: Pest megye, Gárdony (Fejér m.), Szeged (Csongrád m.), Nógrád m., Nagyszalonta (Bihar m.) Jászapáti (Jász-Nagykun-Szolnok m.), Pszab (Szabolcs m.), Szilvásvárad (Heves m.) Kisbajom (Somogy m.), Kishegyes (Bács-Bodrog m.), Szék (Szolnok-Doboka m.), Istensegíts (Bukovina), Ajak (Szabolcs m.), Vörösvár (Vas m.), Andrásfalva (Bukovina). A MNK 791₃ szövegtípus változatai (mulatozó ácsok megrugdadják/megverik Pétert)¹² pedig a következő helyekről kerültek elő: Láztrány (Somogy m.), Szendrő (Borsod m.), Szolnok (Jász-Nagykun-Szolnok m.), Hosszúhetény (Baranya m.) Kistótfalu (Baranya m.), Szakmár (Pest-Pilis-Solt-Kiskun m.), Bátorliget (Szabolcs m.), Csákova (Temes m.), Kopács (Baranya m.), Mohács (Baranya m.). E történetet jól népszerűsíti a már többször kiadott Parasztbiblia Nógrádsipekről (Nógrád m.) származó szövege.¹³

Lássuk az eredeti szöveg betűhív másolatát, majd pedig átírását!

113.

[...]

8 A MNK szerint Hontinál a 778, Berze Nagynál a 768^{xx} mesetípust képviselik.

9 MNK 3. 1982. 64-69. példatár 202.

10 Ebben a véleményemben megerősített Nagy Ilona is.

11 MNK 3. 1982. 66-67.

12 MNK 3. 1982. 67-68.

13 LAMMEL – NAGY 1985. 413-415.

Az póruljárt apostol

Mikor jézus az földön járt egyszer egy kis kocsmába hált de nyoszoja ágy nem lévén lefeküet az földre béken szent péterrel nagy szerényen meg huzódot egy gyékényen krisztus urunk a fal mellet s peter kívül foglalt hejet elalút az idvezítő

114

Szent péter is kapta magát a két szemét be be hunta ugy elalut mint a bunda azt se monta jó éjszakát mint valami biborágyon úgy alutak álmodoztak hát egyszer csak kopogtattak dörömböltek élyfáltájban hej kocrczmáros eb a lelkét nyosn ajtót teringettét s délczég nyalka szép huszárok tódultak be nagy vidáman ajó Isten tudja hányan Fénylet arczuk és ruhájók ittak mint a kefekötő vigadoznak kurjhongatnak reszketet az ajtó ablak pohár csenget nóta zenget sarkanytújok pengve penget

115

termetöket egyengették illegették billeggették tánczra keltek sorba körbe nagy dobogva dübörögve ujogatva kijabálva kemény let az péter ágya mert biz őt az táncz hevében jó kedvében nagy kevéjen minden huszár megrugdosta járt az rúd az apostolra szegény péter szolni nem mert ismervén az részeg embert részegekkel volt már dolga azért job ha szépen nyugton marad a gyékényen meg sem moczan úgy gondolta mintha méjen alót volna hortyogot is hébe hóba kérte titkon a jó Istent

116

Mencse meg ez rugdolódzó eszeveszet huszároktól a huszárok pihenőre kiementek fris levegőre kapja magát az apostol hamarosan egyet gondol kigondolja tudni illik hogy job lesz ha belől fekszik ott kedvére pihenhet aludhatik az fal mellet látta ahogy fel kelt szépen hogy a krisztus alszik mélyen a gyéként hát nagy virtussal kijeb húzta az krisztussal hejet cserél vele nyomba nevetett is alatomba jöttek vissza az huszárok még nagyobb let vigaságok

117

ujra tánczra kerekettek hát eszibe jutot egynek hogy talán már job lesz ot ni azt a belsőt megrugdadni az kilső már kapot bőven megtisztelik illendőjen éjeneztek kurjongattak pohár csenget zóta zenget sarkanytújok pengve penget termetöket egyengették, ilegették, billeggették, tánczra keltek sorba körbe nagy dobogva dübörögve újjogatva kijabálva kemény let az péter ágya mer biz őt a táncz hevében előfögták újra szépen a fal mellet se volt nyugta a sok huszár egyre rugta vé(ge)

A szöveg tehát felismerhetően rímes szöveg, versszakokba rendezhető, és a mai helyesírás szerint így hangzik!

A pórul járt apostol

Mikor Jézus a földön járt
Egyszer egy kis kocsmába hált.
De nyoszolya ágy nem lévén,
lefeküdt a földre békén.

Szent Péterrel nagy szerényen
mehúzódott egy gyékényen.
Krisztus urunk a fal mellett,
s Péter kívül foglalt helyet.
Elaludt az Üdvözítő.
Szent Péter is kapta magát,
a két szemét be-behunyta,
úgy elaludt, mint a bunda,
azt se mondta jó éjszakát.

Mint valami bíbor ágyon,
úgy aludtak, álmodoztak.
Hát egyszer csak kopogtattak,
dörömböltek éjfél tájban.

Hej, korcsmáros, eb a lelkét,
nyisson ajtót, teringettét!
S délceg, nyalka huszárok
tódultak be nagy vidáman,
a jó Isten tudja hányan.

Fénylett arcuk és ruhájuk.
Ittak, mint a kefekötő.
(...) vigadoztak,
(...) ajtó, ablak,

pohár csengett, nóta zengett,
sarkantyújok pengve penget,
termetöket egyengették
illegették, billegették.

Táncra keltek sorba, körbe,
nagy dobogva, dübörögve,
ujjongatva, kiabálva,
kemény lett a Péter ágya.

Mert biz őt a tánc hevében,
jó kedvében, nagy kevélyen,
minden huszár megrugdosta,
járt a rúd az apostolra.

Szegény Péter, szólni, nem mert,
ismervén a részeg embert.
Részegekkel volt már dolga,
azért jobb, ha szépen
nyugton marad a gyékényen.

Meg se moccan, úgy gondolta,
mintha mélyen aludt volna.
Hortyogott is hébe-hóba.
Kérte titkon a jó Istent,
mentse meg e rugdalódzó,
eszeveszett huszároktól.

A huszárok pihenőre
kimentek friss levegőre.
Kapja magát az apostol,
hamarosan egyet gondol.

Kigondolja, tudni illik,
hogy jobb lesz, ha belől fekszik,
ott kedvére pihenhet,
aludhatik a fal mellett.

Látta, ahogy felkelt szépen,
hogy a Krisztus alszik mélyen.
A gyékényt hát nagy virtussal
kijjebb húzta az Krisztussal,
helyet cserél vele nyomban,
nevetett is alattomban.

Jöttek vissza a huszárok,
még nagyobb lett vígasságuk.
Újra tánkra kerekedtek.
Hát eszibe jutott egynek,

hogy talán már jobb lesz, ott, ni,
azt, a belsőt megrugdolni.
A külső már kapott bőven
megtisztelik illendően.

Éljeneztek, kurjongattak,
pohár csenget, nóta zengett,
sarkantyújok pengve pengett.
Termetöket egyengették,
illeggették, billegették,

tánra keltek sorba, körbe,
nagy dobogva, dübörögve.
Újjongatva, kiabálva,
kemény lett a Peter ágya.
Mert biz őt a tánc hevében
előfoglák újra szépen.
A fal mellett se volt nyugta,
a sok huszár egyre rúgta. Vé(ge)

Kérdőjelek, tanulságok

A történet szóhasználat, verselése a 19. század közepének stílusára enged következtetni, hasonlít Aranya János: *A hegedű* című víg legendájához: 8 szótagos sorai, páros rímei, a strófákba rendezés lehetősége arra enged következtetni, hogy valahonnan könyvből, ponyvából másolták be a kéziratos füzetbe. A szóhasználat nem tájnyelvi, nem népies.

Deák Lajos kéziratos füzete ún. *omniárium*, azaz vegyes tematikájú, többféle műfajhoz tartozó szöveg olvasható benne. Az 50 elkülöníthető szövegből 4 temetési ének, 23 lakodalmi vőfélyvers, 4 katonaeletről szóló vers, 3 tüzér szakmai szöveg, 1 legendamese, 2 novellamese, 1 tündérmese, a többi pedig lakodalmi vőfélyvers. Kéziratos vőfélykönyvek nem ritkaságok, ebből az 1880-as évekből sem, ám teljes meseszöveg leírások ige! Ez utóbbiak azért is tanulságosak, mert alátámasztják azt a véleményt, hogy a 19. században nem csak a mesegyűjtő folkloristák jegyezték le meséket,¹⁴ hanem a paraszti közösséghez tartozó emberek, esetleg maguk mesemondók is. Azaz az informátor egyúttal a lejegyző is.¹⁵ Nem tudjuk sajnos, hogy Deák Lajos az akkori Törökszentmiklós mesemondója, vagy sok vőfélyverset látva, sokat foglalkoztatott vőfélye volt-e? Mindkettőt feltételezhetjük. A gyűjtők által lejegyzett szövegek mellett tehát ezek a paraszti írásbeliségből származó szövegeink is elsődleges forrásaink. Feltáráruk csak esetleges lehet, hiszen következetes kutatásuk lehetetlen. A katonaságnál lejegyzett mesékre már a 19. század első harmadából, Gaal György gyűjteménye kapcsán, van példánk.¹⁶

14 DOMOKOS 2008.

15 GULYÁS 2007. 194, 197.

16 DOMOKOS 2008. 248-249. jegyzetben is! Domokos Mariann szerint nem tisztázott, hogy a katonák feljebbvalóik utasítására írták-e le a meséket, s azok saját repertoárjukhoz tartoztak-e, vagy diktálás után vetették papírra mások szövegeit? Domokos 2008. 249.

A kéziratos füzetben a négy meseszöveg egymás után következik. A mesék sorát épp verses legendamesénk nyitja meg. Az ezt követő *Nem szalad el a lajtorja* címmel közölt szöveg a becsapott és kirabolt ostoba ember, egy házmester története. Szövegtípusát, változatát nem találtam meg. Valószínűleg az ostoba emberről szóló meseszövegek között kereshető.¹⁷

Az *Atya sírja* című mese klasszikus tündérmese. Szövegében valószínűleg több szöveg keveredik, alapja azonban az AaTh 314A, *A vitéz juhászlegény*, amely a *Sárkányölő* típussal kombinálódott. A bátor legkisebb testvér vállalkozik arra, hogy bátyjai helyett is virraszt lánytestvéreivel atyja sírjánál, teljesítve annak halálos ágyán tett utolsó kérését. Lánytestvéreit a sárkányok elragadják. Testvérei szolgasorsba taszítják. Atyjától három sípot kap, amelyek megfűvése után vas, ezüst, arany lószerszámos paripa jelenik meg. Segítségükkel megszerzi a tornyon álló királykisasszony kezéből az aranyalmákat, s felfedve rejtőzködését elnyeri annak kezét. Feleségét azonban a sárkány elragadja. Keresésére indul. Sárkány sógorai segítségével megszabadítja őt a sárkánytól, ennek vére segítségével emberré változtatja sárkány-sógorait.¹⁸

A *N(m)ese és mondat* címet viselő mese a közismert *A halál és a vénasszony* című mesetípusnak egyik változata. Majdnem szó szerint megegyezik a Magyar Népköltési Gyűjtemény II. kötetében Török Károly által gyűjtött mese szövegével.¹⁹

A közölt verses legendamese feltételezett szerzőjét, forrását és párhuzamait, terjedésének lehetséges útját nem találtuk még meg. Az egész magyar nyelvterületen közismert legendamese verses formája újabb kutatási irányt is kijelölhet e szöveg, s egyáltalán a legendamesék kutatásában.

Irodalom

DOMOKOS Mariann

2008 Mesemondók és mesegyűjtők a 19. században. Marosi Gergely és mesélői.

In: Gulyás Judit (szerk.) *Tanulmányok a 19. századi magyar szövegfolklorról. Artes Populares 23.* ELTE BTK Folklore Tanszék, Budapest, 242-278.

GULYÁS Judit

2007 A 19. századi magyar meseanyag kutatásának eredményei. In: Bálint Péter (szerk.) *A meseszöveg változatai. Mesemondók, mesegyűjtők és meseírók.* Második, átszerkesztett kiadás. Didakt, Debrecen, 158-197.

2008 Giovan Francesco Straparola és Gaal György meséi a hasznos Mulatságokban. In: Gulyás Judit (szerk.) *Tanulmányok a 19. századi magyar szövegfolklorról. Artes Populares 23.* ELTE BTK Folklore Tanszék, Budapest, 317-330.

LAMMEL Annamária – NAGY Ilona

1985 *Parasztbiblia.* Budapest, Gondolat Könyvkiadó.

---

17 Lehet, hogy ez a szöveg a városi folklór terméke, hiszen házmester abban az időben és később is csak a nagyvárosokban volt. Párhuzamára sehol nem bukkantam még eddig.

18 MNK 2. 1988. 43-48, 110-116. Lásd még: GULYÁS 2008. 321-325. (Egy Erdő kerülő. Rege) ORTUTAY – KATONA 1956.

19 Az eredeti kötet nem volt kezemben, a mesét a Magyar népköltészet 3. Népmesék kötetéből idézem. Vesd össze: ORTUTAY 1955. 437-439, 636.

Magyar Népmesekatalógus

1982 *Magyar Népmesekatalógus* 3. A magyar legendamesék típusai (AaTh 750-849). Összeállította és a bevezetőt írta: Bernát László. MTA Néprajzi Kutató Csoport, Budapest.

ORTUTAY Gyula (sajtó alá rendező)

1955 *Magyar népköltészet*. Harmadik kötet. Népmesék. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest.

TÓTH Sándor

1957 *Vázlatok Törökszentmiklós múltjából*. Törökszentmiklói Városi Tanács VB, Törökszentmiklós.

Melléklet

Deák Lajos kéziratos könyvének tartalomjegyzéke

1. Énekek a CII. Zsoltár nót halgasd meg (temetési)	1
2. Templomból kijövetelkor nóta XXXVIII. zsoltár haragodnak	1
3. Öreg felett háznál, nóta Óh áldandó szent háromság	2
4. Öreg felett háznál, nóta Óh áldandó szent háromság	3
5. Vőfinek való vers, Öreg vőfinek bot kikíró vers	4
6. Bot köszönő	5
7. Hivogató vers, öreg vőfi	6
8. Ágy kikíró vers, öreg vőfi	7
9. Menyasszony köszönő, öreg vőfi	9
10. Lányos házhoz érnek, öreg (vőfi)	13
11. Menyasszony tánczán, öreg vőfi	14
12. Mikor az étel készen van	15
13. Koszorúval való köszönés	16
14. Lányt köszöni meg a vőlegény	18
15. Kis vőfinek való rigm(us)	20
16. Mikor a botot ki adják kis vőfi így szól	21
17. Hérisz hívó vers	22
18. Hériszel beköszön	23
19. Magyar tűzérek alkotása	24
20. A katona élet kipróbálása bármikor	26
21. Szerelmes levél	32
22. Élő beszéd	36
23. Köszö(n)tés	40
24. Ez a lóbuksuztató	43
25. Név napi köszöntés	46
26. A tút zsember (= A tót ember)	48
27. Simonyi őrmester	50
28. Élő beszéd	80

29. Obsitos katonatörténet	84
30. (Német nyelvű szöveg)	107
31. Kezelési eszközök az ágyúnál	108
32. Kötések az ágyúnál	109
33. Az hátul toltó mozsárról	109
34. Kis vőfinek való hívogató vers	113
35. Az pórul járt apostol	113
36. Nem szalad el az lajtorja	118
37. Mese az Atya sírja	122
38. Nese (!) és mondat	149
39. Kis vőfinek hívogató v	156
40. Mikor jön már az borjú	156
41. Öreg vőfinek lányt kösz (utólag ceruzával beírt cím!)	160
42. Öreg vőfinek hívogató vers	162
43. Kézfogókor az násznagy szól (utólag ceruzával beírt cím!)	163
44. (Az kovács földet mértem)	165
45. (1895. termésről, utólag ceruzával)	166
46. Étel után szól a vőfi	166
47. (1890. időjárásról)	167
48. (újságrendelő szelvény adatai, ceruzával beírva)	168
49. Jegyváltó násznagy a vőlegényé	169
50. Két özvegy esketésekor	180 (elírás, helyesen 170 lenne!)